

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
тему «**Особливості готовності сучасної молоді до створення сім'ї
в умовах сьогодення**»

Виконала здобувачка вищої освіти
групи пс20
спеціальності 053 Психологія
ОП Психологія. Психологічне
консультування
Златьєва Олеся Ігорівна

Керівник: канд. психол. наук, доцент
Гузь Наталія Василівна

Рецензент: канд. психол. наук,
старший викладач кафедри
суспільно-гуманітарних наук
ТДАТУ імені Дмитра Моторного
Єременко Лариса В'ячеславівна

Запоріжжя – 2024

АНОТАЦІЯ

Златьєва О. І. «Особливості готовності сучасної молоді до створення сім'ї в умовах сьогодення»

Наукову кваліфікаційну роботу присвячено актуальній проблемі теоретичного та практичного дослідження готовності сучасної молоді до створення сім'ї в умовах сьогодення.

В першій частині дослідження було визначено сутність термінів «сім'я», «шлюб», «готовність» до створення сім'ї у сучасній науці; розкрито структуру та особливості процесу формування готовності до створення сім'ї; зазначено поняття, фактори та чинники психологічної готовності молоді до шлюбу та сімейного життя, а також висвітлено теорії вибору партнера для сімейного життя і сумісність рольових очікувань подружжя.

У другому розділі розкрито особливості організації, кількісні і якісні результати експериментального дослідження особливостей готовності сучасної молоді до створення сім'ї в умовах сьогодення, подано мету, завдання та очікувані результати програми підготовки сучасної молоді до створення сім'ї у сучасних умовах.

Тобто кваліфікаційна робота дає як теоретичне узагальнення, так і опис експериментального дослідження з проблеми готовності та підготовки студентів до створення сім'ї. У дослідженні зроблено спробу з'ясувати сучасні тенденції формування сім'ї певного віку з додаванням особливостей її функціонування. Крім того, розкривається сутність, структура та особливості готовності до сім'ї та визначається сучасний рівень підготовки студента до початку сімейного життя. У цій роботі запроваджується спеціальна програма сімейного навчання, яка спрямована на підвищення різнобічної обізнаності молоді, а також формування сімейної зрілості, компетентності та всебічної готовності учнів до створення власної родини.

Ключові слова: сім'я, молодь, шлюб, готовність до створення сім'ї.

SUMMARY

O. I. Zlatyeva "Peculiarities of readiness of modern youth to start a family in today's conditions"

The work is devoted to the actual problem of theoretical and practical research of the readiness of modern youth to create a family in today's conditions.

In the first part of the study, the essence of the terms "family", "marriage", "readiness" to create a family in modern science was determined; the structure and features of the process of formation of readiness to start a family are revealed; the concept, factors and factors of the psychological readiness of young people for marriage and family life are indicated, as well as the theories of choosing a partner for family life and the compatibility of role expectations of spouses are highlighted.

The second chapter reveals the peculiarities of the organization, the quantitative and qualitative results of an experimental study of the peculiarities of the readiness of modern youth to create a family in today's conditions, presents the goal, tasks and expected results of the program for preparing modern youth to create a family in modern conditions.

That is, the qualification work provides both a theoretical generalization and a description of an experimental study on the problem of readiness and preparation of students to start a family. In the study, an attempt was made to find out the current trends in the formation of a family of a certain age, with the addition of the peculiarities of its functioning. In addition, the essence, structure and features of family readiness are revealed and the current level of student preparation for the start of family life is determined. In this work, a special program of family education is introduced, which is aimed at increasing the multifaceted awareness of young people, as well as the formation of family maturity, competence and comprehensive readiness of students to create their own family.

Key words: family, youth, marriage, readiness to start a family.

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної (дипломної) роботи

на тему «**Особливості готовності сучасної молоді до створення сім'ї в умовах сьогодення**»

Здобувачки вищої освіти: **Златьєвої Олесі Ігорівни**

Керівник: канд. психол. наук, доцент Гузь Н.В.

Інтегральним показником суспільного розвитку є сім'я, яка є могутнім фактором формування демографічного потенціалу, і відображає моральний стан суспільства. Від сім'ї залежить рівень виховання наступних поколінь, що є передумовою розвитку та процвітання держави. В розвиненому суспільстві неможливим є вирішення економічних і соціальних проблем, розвиток духовності і культури, утвердження здорових моральних цінностей, адекватна соціалізація дітей і підлітків, без повноцінного функціонування сім'ї. Фізично і морально здорова сім'я, яка здатна реалізувати свій соціальний потенціал та відтворювальну функцію, забезпечити не лише власне виживання, а й розвиток та благополуччя.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в українському суспільстві, невизначеність в умовах повномасштабної війни, що супроводжується постійними суспільними змінами, перетвореннями та соціально-психологічними потрясіннями, значно знижується життєвий рівень більшості українських сімей. Нестабільність, прогресування демографічних криз, ріст безробіття призводять до порушення функціонування сімей: деформації шлюбно-сімейних процесів, спад адаптаційних можливостей сім'ї, підвищення кількості розлучень, особливо серед молоді, зростання кількості неповних сімей тощо. Окреслені тенденції, на фоні складних реалій нашого життя, кардинально трансформують сучасні молодіжні уявлення, погляди та ставлення, зокрема студентської молоді, до явища сім'ї, а також негативно відбиваються на усвідомленні молоддю важливості даного феномену, їх бажанні та

готовності створити власну сім'ю. Аналіз сучасних трансформаційних процесів демонструє щорічне зростання кризових явищ у шлюбно-сімейних стосунках, серед яких: падіння престижу створення сім'ї.

Кризовий стан українського суспільства, невизначеність щодо майбутнього, соціальна та політична нестабільність - зумовлюють загострення питання готовності молоді до створення сім'ї. Сьогодні процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутових конфліктів, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу тощо. Рівень готовності до сімейного життя визначає в подальшому стабільність і тривалість існування сім'ї. Тому в реаліях сьогодення, однією з важливих проблем є підготовка молоді до сімейного життя.

Аналіз літературних джерел та досліджень підтвердив, що починаючи з давніх часів науковці цікавилися проблемами підготовки дітей, молоді, студентства до подальшого самостійного сімейного життя. Найвідомішими дослідниками, які вивчали різні аспекти формування готовності до створення сім'ї є: Н. Островська, М. Ярмаченко, Є. Потапчук, А. Сидоренко, С. Шнейдер, Р. Федоренко, В. Захарченко, Т. Демидова, Н. Тимошина, С. Шуман, С. Максименко, Л. Долинська, В. Сисенко, Л. Михайлова. Концепції формування уявлень про сім'ю досліджували Г. Келлі та В. Петренко. Питання рушійних факторів, що впливають на ставлення студентської молоді до одруження (мотивація, установки, якості особистості сім'янина, уявлення тощо) розглядали В. Андрущенко, Т. Цюркало, І. Арабова, Д. Луцика, В. Барський, В. Зацепіна, А. Прихожан, О. Іванова, Т. Кириленко та ін.

Готовність молоді до подружніх стосунків є досить актуальною, адже багато вчених таких як В.П. Меньшутін, А.М. Волкова, М.М. Обозов, А.М. Обозова, С.В. Ковальов, Л.Б. Шнейдер, Мюріел Джеймс займались вивченням основних аспектів цього важливого питання. Українські

дослідники В. Кравець О. Кікінеджи, О. Кізь, вивчали структуру та складові процесу формування усвідомленого батьківства у молоді.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що часто зазнають труднощів молоді люди, саме через психологічну невідповідність: невмінням вирішувати міжособистісні проблеми, низьким рівнем духовності, низьким рівнем психологічних знань, не сформованістю якостей сім'янина, нездатністю проявляти емпатію, турботу, взаємоповагу. Такі чинники викликають розчарування, незадоволення, невпевненість у собі, зниження мотивації до шлюбу, та створення сім'ї, небажання разом з партнером налагоджувати сімейні взаємини.

Отже, глобальні трансформаційні процеси, що відбуваються фактично в усьому суспільстві, обумовлюють необхідність дослідження цього питання, розроблення і запровадження спеціальних програм, заходів, які спрямовані на формування психологічної готовності молоді до створення сім'ї.

Мета роботи полягає у теоретичному й емпіричному дослідженні особливостей психологічної готовності молоді до створення сім'ї і розробці психологічного інструментарію для підвищення її рівня.

Об'єкт дослідження: молодь.

Предмет дослідження: особливості становлення психологічної готовності молоді до створення сім'ї.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження у сучасній психологічній літературі.
2. Проаналізувати структуру, чинники та фактори психологічної готовності молоді до сім'ї.
3. Емпірично дослідити особливості психологічної готовності студентської молоді до сімейного життя.
4. Розробити програму підготовки молоді до створення сім'ї.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених завдань були

використані такі методи дослідження:

- *теоретичні* (аналіз, систематизація та узагальнення теоретичних та експериментальних досліджень феномену безпорадності);
- *емпіричні* (методика «Діагностика індивідуальних цінностей» Ш. Шварца у виконанні адаптації О. Тихомандрицької та Е. Дубовської, використання тест-карти для оцінки готовності до сімейного життя, розробленої І.Ф. Юнда, а також використання опитувальника «Рольові очікування і домагання у шлюбі», створеного О. Волковою та Г. Трапезниковою).

Емпірична база. Дослідження проводилося протягом 2023-2024 року у Мелітопольському державному педагогічному університеті. Групу досліджуваних склали 25 хлопців та 25 дівчат віком від 20 до 22 років.

Теоретичне значення дослідження полягає у теоретичному аналізі проблеми психологічної готовності молоді до сімейного життя, проведенні емпіричного дослідження особливостей психологічної готовності студентської молоді до шлюбу та розкритті ефективних методів та засобів формування готовності молоді до подружнього життя.

Практичне значення дослідження психологічних основ формування готовності студентів до створення сім'ї полягає в можливості створення та застосування ефективних програм та методик в університетському середовищі для розвитку психологічних аспектів, які сприяють готовності молоді до утворення сімейних зв'язків. Це дослідження може послужити основою для створення програм навчання, тренінгів та консультацій, спрямованих на підвищення готовності молоді до подружнього життя, враховуючи їхні психологічні потреби та аспекти, що впливають на формування стійких та здорових сімейних відносин.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна дипломна робота включає 86 сторінок, 5 таблиць, 17 рисунків, перелік джерел посилання складає 47 найменувань, 5 додатків.

ВИСНОВКИ

У межах кваліфікаційної роботи було здійснено теоретичне узагальнення та емпіричне дослідження проблеми готовності студентської молоді до створення сім'ї. Розглянуто сучасні тенденції формування та специфіку функціонування сімей даної вікової категорії, розкрито сутність, структуру та особливості формування готовності до створення сім'ї, а також визначено актуальний рівень підготовки студентської молоді до початку подружньо-сімейного життя.

Розроблено спеціальну програму сімейної підготовки (визначено зміст, методи, форми, напрямки підготовки), спрямовану на підвищення різносторонньої обізнаності молоді, а також формування сімейної зрілості, компетентності та комплексної готовності студентів створити власну сім'ю.

На основі проведеного теоретико-емпіричного аналізу означеної теми, можна зробити наступні висновки..

Створення сім'ї – складний, багатокомпонентний, тривалий та досить нелегкий процес, який так чи інакше постає невід'ємним елементом життя людей та важливим чинником соціалізації сучасної молоді. Він обумовлюється внутрішньою вмотивованістю, налаштованістю та готовністю людини створити власну сім'ю та підтримувати здорові сімейні стосунки. Готовність до цього етапу життя формується під впливом багатьох чинників, починаючи з виховання у батьківській сім'ї та закінчуючи спеціально організованими підготовчими та виховними заходами, впливами оточуючого середовища.

Характерними показниками готовності особистості до сім'ї є: сформованість та цілісність уявлень про сім'ю та сімейне життя, розуміння соціальної сутності, цінності, особливостей та функцій сім'ї, наявність якісної та ґрунтовної когнітивної бази, особистісна зрілість, усвідомлення власної здатності створити сім'ю та підтримувати сприятливий сімейний клімат і гармонійні стосунки з партнером (кою), розуміння майбутніх обов'язків, зобов'язань, ролей, готовність нести відповідальність тощо.

Формування сімей уособлює досить непросте психологічне та соціальне утворення, яке супроводжується кардинальною зміною усього способу життя молоді: поява широкого кола зобов'язань, труднощів, нових обов'язків, до яких не кожен виявляється готовий. Як наслідок, загострюються проблеми у стосунках, виникають нерозв'язані конфлікти, побутові сварки, що нерідко спричиняють розлучення молодих пар. Крім того, наростання негативних тенденцій серед молоді, а саме ранні вагітності, відмови від новонароджених, переважання вільних стосунків, нестабільність молодих сімей та ін., підкреслюють нагальну необхідність завчасної сімейної підготовки.

У нашому дослідженні ми звернули увагу на те, що готовність уособлює поєднання безлічі структурних компонентів (педагогічного, психологічного, правового, мотиваційного, морально-етичного, когнітивного, ціннісно-орієнтаційного та ін.), які є взаємопов'язаними між собою та обов'язковими до освоєння перед початком сімейного життя.

Проведене нами діагностичне дослідження з вивчення рівня підготовки студентської молоді до створення сім'ї базувалося на визначенні основних аспектів готовності до створення сім'ї та, загалом, рівня підготовленості до різних ситуацій майбутнього сімейного життя.

Дослідження містило в собі:

- визначення уявлень, поглядів, прагнень та установок на майбутнє сімейне життя, що дало можливість зрозуміти й узагальнити ставлення сучасних студентів до явища сім'ї;

- діагностування рівня знань щодо сім'ї та подружньо-сімейного життя, а також здатності молодої особистості спільно з партнером (кою) долати труднощі, ефективно взаємодіяти та конструктивно вирішувати конфлікти;

- аналізування готовності виконувати сімейні функції, ролі, обов'язки;

- визначення мотивів, які прискорюють створення сім'ї серед молоді;

- діагностування основних установок дівчат і хлопців на сімейне життя, з урахуванням поглядів, ставлень до грошей, розлучення, виховання дітей та ін.

Узагальнений аналіз кількісних та якісних результатів проведеного емпіричного дослідження показав, що сучасна молодь хоч і володіє певними знаннями, уявленнями щодо позитивно сформованого сімейного життя, рольовими переконаннями та комунікативними навичками, але їх рівень є недостатнім для побудови стабільної, здорової та міцної майбутньої сім'ї. Це пояснюється недосвідченістю студентів з питань ведення подружнього життя, управління власною поведінкою та емоціями, невмінням поєднати складні сімейно-рольові функції з навчанням, періодичними прогалинами у знаннях щодо ефективної комунікації, ведення господарства, якісного батьківства, а також відсутністю практичних навичок та умінь.

На основі цього нами були визначені основні складові компоненти підготовки студентської молоді до створення майбутньої сім'ї, які охопили не тільки сімейний аспект, формування сімейної зрілості та грамотності, але й особистісну складову (особистісний розвиток, якості, риси сім'янина, культура, навички самостійності у прийнятті рішень, стриманості, стресостійкості до труднощів, навичок взаємопідтримки тощо). Крім того, вони стали базовими елементами спеціальної програми підготовки студентів до створення сім'ї, яка характеризується комплексною та різносторонньою спрямованістю.

Розроблена нами програма сімейної підготовки спрямована на формування цілісної готовності студентів до створення майбутньої сім'ї, початку подружньо-сімейного життя та виконання сімейних функцій. Програма включила в себе ряд різносторонніх соціально-педагогічних і соціально-психологічних заходів теоретичного і практичного характеру, які охопили одночасно педагогічний, комунікативний, емоційний, правовий, моральний та психологічний аспекти. Визначені у програмі методи, форми та технології діяльності сприятимуть ефективному розвитку та засвоєнню

молоддю комплексу спеціальних знань, умінь та практичних навичок, необхідних у майбутньому сімейному житті.

Таким чином, від того наскільки студенти будуть підготовлені до створення сім'ї та сімейного життя, залежить протікання їх майбутньої соціально-психологічної адаптації у сімейному середовищі, ефективність взаємостосунків у парі, якість виконання ними сімейних функцій, ролей та, загалом, злагодженість функціонування новоствореної сім'ї. Підготовка молоді на основі визначених нами напрямків реалізації програми буде сприяти підвищенню рівня знань студентів з різних аспектів сімейного життя, ефективному спілкуванню молодого подружжя, яке буде здатне подолати разом будь-які життєві труднощі та непорозуміння, їх успішному сімейному функціонуванню, а також значно підвищить загальні показники готовності до створення сімей серед студентства. Більш того, така підготовка підвищить відповідальність сучасної молоді у стосунках, знизить показники негативних явищ серед молоді, а також стане запорукою становлення міцних, благополучних, стабільних та психологічно здорових молодих сімей у майбутньому.

Перспективою подальшого дослідження вважаємо впровадження розробленої програми підготовки студентської молоді до створення сім'ї в освітній процес ЗВО (організація факультативних занять, тренінгів, заходів неформальної освіти з сімейної підготовки тощо), що дасть можливість не тільки якісно та цілісно підготувати молодь до створення сім'ї, але й сформує у них відповідальне ставлення до сім'ї, шлюбу та батьківства.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	7
1.1. Визначення сутності термінів «сім'я», «шлюб», «готовність» до створення сім'ї у сучасній науці.....	7
1.2. Структура та особливості процесу формування готовності до створення сім'ї.....	14
1.3. Поняття, фактори та чинники психологічної готовності молоді до шлюбу та сімейного життя.....	19
1.4. Теорії вибору партнера для сімейного життя. Сумісність ролєвих очікувань подружжя.....	26
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОТОВНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	34
2.1. Організація експериментального дослідження.....	34
2.2. Інтерпретація результатів дослідження.....	40
2.3. Програма підготовки сучасної молоді до створення сім'ї у сучасних умовах.....	51
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	70

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016187206

Дата перевірки:
05.04.2023 12:19:35 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.04.2023 12:22:11 EEST

ID користувача:
100012861

Назва документа: Златьєва

Кількість сторінок: 116 Кількість слів: 25846 Кількість символів: 204190 Розмір файлу: 183.10 KB ID файлу: 1015948838

28.7% Схожість

Найбільша схожість: 4.78% з Інтернет-джерелом (https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/Labezna_L_P-dysertat...)

15.6% Джерела з Інтернету

954

Сторінка 118

1.64% Джерела з Бібліотеки

13

Сторінка 130

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1